

IZBOR MARCIJALOVIH EPIGRAMA

Marko Valerije Marcijal (M. Valerius Martialis (40. - oko 102. n.e.) rodom iz Bilbilisa u Hispaniji, najveći je predstavnik rimskog epigrama i prvi koji mu je dao sadržaj i značenje koje ima danas. Budući da je Marcijal kao klijent obijao pragove rimskih bogataša i laskao carevima, njegov je život bio stalna borba protiv poniženja, pun razočaranja i razapet između želja i ostvarenja. U preko 1500 svojih epigrama izdanih u 14 knjiga, najviše je onih u kojima Marcijal prikazuje događaje iz života svojih patrona, pokvarenost svoga vremena ili šiba po osobnim, bilo karakternim, duševnim ili tjelesnim manama svojih likova. Pred nas izlaze propali pjesnici, zlobni kritičari, lažni prijatelji, paraziti, plagijatori, lovci za mirazom, ćelave i krezube starice, mlade uobražene kicošice, nazoviliječnici, doušnici, svaštari i sva sila najrazličitijih tipova. Pa iako ih Marcijal krije pod pseudonimima, oni su vjeran odraz gotovo svih slojeva tadašnjeg rimskog društva.

Marcijalovi epigrami, pisani u falečkom jedanaestercu, holi jambu, no ipak najviše u elegijskom distihu, postali su i ostali - zbog živosti i nadržnosti slika, lakoće jezika i glatkoće stila, a ponajviše zbog svoje duhovitosti koja nemalo puta prelazi u zajedljivu porugu, i one od Marcijala do savršenstva dovedene poante, kao osnovne značajke njegova stila i bitnog smisla epigrama - nenadmašenim uzorom svim njegovim kasnijim pjesničkim štovateljima.

M. VALERII MARTIALIS

EPIGRAMMATA

(I 1)

Hic est, quem legis, ille quem requiris,
Toto notus in orbe Martialis
Argutis epigrammaton libellis:
Cui, lector studiose, quod dedisti
Viventi decus atque sentienti,
Rari post cineres habent poetae.

(I 20)

Si memini, fuerant tibi quattuor, Aelia, dentes:
Exspuit una duos tussis, et una duos.
Iam segura potes totis tussire diebus;
Nil istic, quod agat, tertia tussis habet.

(I 48)

Nuper erat medicus, nunc est vespillo Diaulus:
Quod vespillo facit, fecerat et medicus.

(I 111)

Scribere me quereris, Velox, epigrammata longa.
Ipse nihil scribis: tu breviora facis.

(III 8)

Thaida Quinctus amat. Quam Thaida? Thaida luscam.
Unum oculum Thais non habet, ille duos.

(V 9)

Langueram: sed tu comitatus profinus ad me
Venisti centum, Symmache, discipulis.
Centum me tetigere manus Aquilone gelatae.
Non habui febrim, Symmache, nunc habeo.

MARKO VALERIJE MARCIJAL

EPIGRAMI

(I 1)

To je taj koga čitaš, koga tražiš,
Onaj Marcijal poznat cijelom svijetu
Po epigrama jetkih punoj knjizi.
Njemu, štioče pomni, ti si dao
Slavu još za života, slavu, koju
Rijetki pjesnici steknu nakon smrti.

(I 20)

Ako se, Elijo, sjećam, ti četiri imade zuba:
Dvaput zakašlja ti odoše zubići svi.
Sada već bezbrižno možeš po čitave kašljati dane;
Nizašto ne moraš sad kašljati po treći put.

(I 48)

Dosada bio je liječnik, a sada je grobar, Dijaulo:
Jednak mu grobarski rad liječničkom posve je sad.

(I 111)

Tužiš se, Velokse, na me da pišem epigrame duge.
Ne pišeš ništa sâm: kraće ih sastavljaš ti.

(I 8)

Kvinkto Taidu ljubi. A koju? Onu bez oka.
Jedno tek manjka njoj, njemu pak, izgleda, dva.

(V 9)

Nešto se osjećah loše, kad blizu postelje moje,
Simaše, pristupi ti, uz tebe djaka još sto.
Stotinu hladnih me ruku sjevercem promrzlih taklo.
Drhtao nisam još tad, groznicu dobih tek sad.

(V 29)

Si quando leporem mittis mihi, Gellia, dicis:
"Formosus septem, Marce, diebus eris."
Si non derides, si verum, lux mea, narras,
Edisti numquam, Gellia, tu leporem.

(V 81)

Semper eris pauper, si pauper es, Aemiliane.
Dantur opes nulli nunc, nisi divitibus...

(VI 61)

Laudat, amat, cantat nostros mea Roma libellos;
Meque sinus omnis, me manus omnis habet.
Ecce rubet quidam, pallet, stupet, oscitat, odit.
Hoc volo: nunc nobis camina nostra placent.

(VII 81)

"Triginta toto mala sunt epigrammata libro."
Si totidem bona sunt, Lause, liber bonus est.

(VIII 27)

Munera qui tibi dat locupleti, Gaure, senique,
Si sapis, et sentis, hic tibi ait: Morere.

(XI 67)

Nil mihi das vivus; dicis post fata daturum.
Si non es stultus, scis, Maro, quid cupiam.

(XII 7)

Toto vertice quot gerit capillos,
Annos si tot habet Ligia, trima est.

(V 29)

Ako mi pošalješ katkada zeca*, Gelijo, kažeš:
"Marko, postat ćeš lijep sedmi kad osvane dan."
Ako se ne šališ sa mnom i istinu, sunašce, zboriš,
Nikad ti, Gelijo, zec išao nije u tek.

(V 81)

Uvijek ćeš biti siromah, siromah ako li jesi,
Emilijane, jer sad bogatim daje se sve.

(VI 61)

Sav mi Rim moje pjesme i hvali i voli i pjeva;
U svakom krilu sam ja, u svakoj ruci sam već.
Netko crveni il' blijedi il' zapanjen dršće il' mrzi.
Neka ih! Pjesmice te sad mi se svidjaju tek.

(VII 81)

"Trideset knjiga ti cijela epigrama loših imade."
Dobrih li jednak je broj, Lause, tad dobro je sve.

(VIII 27)

Onaj tko dare ti daje dok bogat si, Gaure, a starac,
Ako te služi još um, shvaćaćš što želi ti - smrt.

(XI 67)

Ništa mi ne daš dok živiš; naslijedit ću, veliš, kad umreš.
Nisi li, Mārōne, glup, morō bi želju mi znat.

(XII 7)

Kad bi godine tvoje bile ravne
Broju dlačica što ih glava nosi,
Tri bi, Ligijo, ljeta bila stara.

Preveo Damir Salopek

* U Nat. hist. XXVIII 79 spominje Plinije Stariji jedno pučko vjerovanje po kojem bi onaj, tko bi jeo zečje meso, mogao postati lijep za sedam dana. Možda je tome pridonijela i sličnost između riječi lepus (zec) i lepor (ljepota).